

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КАРАСЄВИЧ СЕРГІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК [371.134:796(07)](043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО
ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор
Совгіра Світлана Василівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
завідувач кафедри хімії, екології та
методики їх навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Мединський Сергій Володимирович,
Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського,
професор кафедри педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
Максимчук Борис Анатолійович,
Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського,
доцент кафедри фізичного виховання.

Захист відбудеться «30» листопада 2017 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2).

Автореферат розіслано «30» жовтня 2017 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

І. І. Демченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна епоха характеризується наявністю складних політичних, соціально-економічних, екологічних та інших проблем. Одним з важливих напрямів державної соціально-економічної політики України у розв'язанні цих проблем є ефективний розвиток фізичної культури і спорту, метою якого визначено оздоровлення нації, формування здорового способу життя населення, виховання фізично міцного, здорового покоління, а також створення умов для гідного виступу українських спортсменів на міжнародному рівні. Пріоритетність цього напрямку підкреслюється в державних документах і розпорядженнях уряду України останніх років. Зазначену проблему актуалізують такі державні документи, як: закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки дитячо-юнацького спорту та фізичного виховання дітей» (2015), «Про освіту» (2017), Концепція Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вибір» на 2012–2020 роки (2011); Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 роки (2012); Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016), постанови: «Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади» (2016), «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» (2017), рекомендації ЮНЕСКО, які наголошують на необхідності неперервності, гнучкості, доступності, відкритості, гуманістичної спрямованості фізкультурної освіти.

У зазначених документах підкреслюється, що фізична культура і спорт виконують в суспільстві життєво важливі функції, консолідуючи всі вікові групи населення (і, що особливо важливо, молоде покоління) навколо цінностей здорового способу життя. Важливе місце в нормативних документах, присвячених фізкультурі і спорту, займають положення про необхідність створення ефективної системи підготовки спортивного резерву, що, по суті, є базою для розвитку спорту вищих досягнень і обумовлює певний підйом в галузі науково-педагогічних досліджень проблем педагогіки спорту, фізичного виховання і освіти молоді.

Науково-педагогічні дослідження, здійснені останніми роками, забезпечили певний теоретичний базис для подальшої розробки питань педагогіки фізкультури і спорту. Зокрема, дослідженню піддавалися такі питання: індивідуалізація і диференціація в галузі фізичного виховання школярів; інтеграція фізичного виховання з іншими аспектами особистісного розвитку – естетичним, моральним, валеологічним; організація спортивно-масової роботи з населенням; формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (О. Артемович, О. Браславська, І. Гільова, Н. Денисенко, А. Дубенчук, С. Єрмаков, В. Заклюжний, Т. Іванова, В. Коваль, О. Комар, С. Омельченко, В. Омеляненко, О. Онопрієнко, Н. Самсутіна, С. Совгіра, Д. Солопчук, С. Чещейко та ін.). Дослідники солідарні в тому, що в сучасних умовах необхідні серйозні перетворення в галузі фізичного виховання і спортивної підготовки майбутніх учителів. Відмінною рисою наукових публікацій останніх років є зміщення акценту при розгляді зазначених проблем в бік підвищення ролі освітньо-виховної спрямованості фізичного виховання і занять спортом як головної умови ефективності формування фізичної культури особистості.

Теоретичні й методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури досить ґрунтовно висвітлено в наукових розвідках дослідників (О. Ажиппо, Г. Арзютов, Р. Ахметов, Е. Вільчковський, Г. Генсерук, М. Герцик, М. Данилко, Л. Демінська, А. Дорошенко, Є. Захаріна, М. Карченкова, Р. Клопов, О. Куц, Б. Максимчук, Р. Маслюк, С. Мединський, Г. Панченко, О. Пономарьов, А. Сватъев, А. Сущенко, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян та ін.). Науковці доводять, що в наш час фізкультурно-спортивна діяльність значною мірою втратила характер масової, оскільки освітня практика в галузі фізкультури й спорту недостатньо чітко зорієнтована на формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах.

Водночас, слід зазначити, що низка проблем підготовки майбутніх учителів фізичної культури все ще не знаходить достатнього освітлення в педагогічних дослідженнях, так, актуальне сьогодні питання про підготовку майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності поки не підкріплене ні теоретично, ні експериментально.

Усе вищесказане дає змогу виділити низку суперечностей між:

- потребою сучасного суспільства в педагогах з високим рівнем професійної готовності і низьким рівнем ефективності фізкультурно-спортивної діяльності в ВНЗ, які не сприяють її формуванню;

- високим функціональним потенціалом фізкультурно-спортивної діяльності у формуванні професійної готовності майбутнього педагога і нерозробленістю програмно-змістовного забезпечення цього процесу;

- необхідністю оновлення змісту, форм, методів, засобів навчання та відсутністю обґрунтованих і експериментально перевірених педагогічних умов модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Отже, актуальність проблеми, викликана зазначеними вище суперечностями, нагальна потреба вдосконалення підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах та недостатня розробленість означеної проблеми у теорії й практиці зумовили вибір теми дослідження – **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження обраної проблеми здійснювалося відповідно до основних напрямів та завдань наукової теми кафедри спортивних дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Педагогічні умови розвитку рівня фізичної підготовленості студентів ВНЗ» (номер державної реєстрації № 0111 U 00756). Тему затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 12 від 21.06.2016) та узгоджено на засіданні Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 1369 від 01.12.2016).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Гіпотеза дослідження. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах відбуватиметься більш ефективно в разі дотримання таких педагогічних умов: стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності на основі добору технологій і засобів навчання; оволодіння студентами теоретичними знаннями про сутність, зміст фізкультурно-спортивної діяльності та методики її проведення в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу за допомогою інтерактивних форм і методів навчання; активізація процесу фізичного самовдосконалення студентів під час самостійної роботи.

Відповідно до мети й гіпотези визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми у психолого-педагогічній літературі, розкрити зміст і уточнити сутність ключових понять дослідження.

2. Уточнити критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

3. Здійснити діагностику готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

4. Розробити та апробувати модель та теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Методи дослідження. Для перевірки гіпотези дослідження і розв'язання визначених завдань використано такі методи: *теоретичні* – аналіз наукових джерел із проблеми дослідження, що дало змогу визначити об'єкт, предмет, мету дослідження, сформулювати його завдання, уточнити сутність понять «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах», «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»; метод моделювання – для розробки моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; *емпіричні* – бесіда, спостереження, тестування, анкетування, педагогічний експеримент: констатувальний – для визначення вихідного стану готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; формувальний – для перевірки ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; *статистичні* – методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу експериментальних даних, визначення достовірності отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота

здійснювалася на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

На різних етапах у дослідженні брали участь 475 студентів, із них 369 у контрольних та експериментальних групах та 38 викладачів вищих навчальних закладів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, яка охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи); змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, технології, засоби); оцінно-результативний (критерії, рівні готовності та відповідний результат); обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності на основі добору технологій і засобів навчання; оволодіння студентами теоретичними знаннями про сутність, зміст фізкультурно-спортивної діяльності та методики її проведення в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу за допомогою інтерактивних форм і методів навчання; активізація процесу фізичного самовдосконалення студентів під час самостійної роботи);

– *уточнено* сутність ключових понять дослідження: «підготовка майбутніх учителів до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах» та «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»; критерії готовності (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-практичний), показники (інтереси, установки, цінності, потреби, знання, вміння фізкультурно-спортивної діяльності) та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (високий, середній, низький);

– *удосконалено* форми, методи, засоби навчально-виховного процесу щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах;

– *подальшого розвитку* набули інтеграційні процеси підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та наповнення їх відповідним змістом.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів методики діагностування рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, розробці авторських навчальних програм, спрямованих на підготовку майбутніх учителів фізичної культури та реалізацію навчально-методичного забезпечення: оновлення змісту дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»; узгодження «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів: «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з

методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання», проведення спецсемінару «Організація і методика проведення фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах»; активізації самостійної роботи майбутніх учителів для отримання знань та умінь фізкультурно-спортивної роботи.

Матеріали дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів при викладанні фахових спортивних та методичних дисциплін, спецсеминарів для підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; у процесі подальшого розвитку стратегій формування фізичної культури студентів в період реформування освітньої системи України, у наступних дослідженнях з теорії та методики професійної освіти, філософії освіти.

Результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1155 від 14.03.2017), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/677 від 13.04.2017), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1189/01 від 22.05.2017).

Особистий внесок автора. У посібнику «Легенди українського спорту» (у співавторстві з М. Карасевич (2017) здобувачем у т. 1 представлено авторський підхід до шляхів у великий спорт легендарних українських спортсменів, їхні здобутки на Олімпійських іграх, світових і європейських чемпіонатах, у т. 2 – приклади змагальних випробувань на вітчизняному терені спортивної слави України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Профілактика проявів адаптивної та девіантної поведінки, шкідливих звичок та зловживання психоактивними речовинами» (Умань, 2016), «Сучасні наукові інновації» (Київ, 2017), «Педагогіка: традиції та інновації» (Запоріжжя, 2017), «Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика» (Київ, 2017), «Ключові аспекти розвитку сучасної науки» (Ужгород, 2017); *всеукраїнських* – «Актуальні соціально-філософські проблеми сучасності» (Умань, 2015), «Професійна педагогічна позиція – ефективна умова формування мотивації культури здорового способу життя в освітньому просторі» (Умань, 2015), «Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму» (Переяслав-Хмельницький, 2016), «Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика» (Умань, 2017).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 20 публікаціях автора (2 – у співавторстві), із них: 7 статей відображають основні наукові результати (1 – у зарубіжному фаховому виданні), 11 – апробаційного характеру, 2 – додатково відображають результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (448 найменувань, із них 61 – іноземною мовою), 12 додатків на 104 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 371 сторінку, з них 208 сторінок – основний текст. Робота містить 3 рисунки, 52 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет наукового пошуку; сформульовано гіпотезу, методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві; наведено відомості про впровадження, апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – *«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»* – охарактеризовано стан розробленості проблеми дослідження; розкрито зміст і уточнено сутність ключових понять дослідження; визначено особливості фізкультурно-спортивної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

У дослідженні з'ясовано, що у вітчизняній та зарубіжній науці накопичено значний обсяг праць, дотичних до проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. При всій різноманітності підходів до підготовки педагогічних кадрів зазначена проблема не знайшла належного відображення, науковцями розглянуто лише окремі її аспекти. Зокрема, організацію і проведення в школі фізкультурно-спортивної роботи в режимі навчального дня і в позаурочний час досліджували науковці і педагоги-практики (О. Артемович, Р. Ахметов, Б. Бабешко, Ж. Білокопитова, В. Завадич, Д. Лоуренс, Н. Москаленко, Г. Олефір, С. Операйло, А. Сватъєв, Б. Шиян та ін.), які виділяють три основні напрями шкільної фізкультурно-спортивної діяльності. У перший напрям входять ті форми, які певним чином пов'язані зі спортивною діяльністю. До них належать організовані на спортивній базі шкіл секції за видами спорту, фізкультурно-спортивні свята, фестивалі спорту, спортивні змагання. Форми, що мають взаємозв'язок фізкультурно-спортивної діяльності з фізичним вихованням, належать до другого напрямку. До їх складу входять секції із загальної фізичної підготовки, самостійні заняття загальною фізичною підготовкою. До цього напрямку фізкультурно-спортивної діяльності школярів, переважно старших класів, науковці відносять заняття з обтяженнями та заняття з атлетичної гімнастики. Третій напрям фізкультурно-спортивної діяльності школярів об'єднує ті форми, які спрямовано на рухову реабілітацію. Це заняття в спеціальних медичних групах, тренажерних залах, прогулянки і загартовуючі процедури.

Різним аспектам проблеми фізкультурно-спортивної діяльності та її ролі у формуванні і розвитку особистості присвячено дослідження науковців (О. Вацеба, С. Волкова, Г. Генсерук, М. Герцик, М. Данилко, Д. Диновський, А. Драчук, Л. Іванова, Р. Карпюк, М. Карченкова, А. Кравченко, Б. Максимчук, С. Мединський, Г. Панченко, Л. Сущенко, О. Тимошенко та ін.). У розглянутих працях розкрито особливості фізкультурно-спортивної роботи майбутніх учителів фізичної культури, а саме: вчитель має добре розбиратися в техніці конкретного виду спорту і володіти методикою навчання вправам, оволодіння якими дозволяє виконати нормативи масових розрядів; результативність його роботи визначається в однаковій мірі: за загальним рівнем фізичного розвитку його вихованців, за спортивними досягненнями, за рівнем їх особистісного розвитку; учитель має переконати батьків в необхідності

відвідування їх дітьми занять в секції (особливо це стосується дітей зі слабо розвиненими руховими якостями, які страждають від зайвої ваги тощо).

Деякі аспекти фізичного виховання як педагогічного процесу і процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури досліджувалися в працях науковців (М. Амосов, Р. Ахметов, Г. Бабушкін, Л. Безкоровайна, М. Булатова, С. Вадюхін, В. Валієва, Е. Вільчковський, І. Гринченко, Л. Демінська, С. Єремеев, С. Єрмаков, В. Запорожанов, В. Кукса, М. Куликов, Г. Михайлишин, В. Платонов, Г. Пономарьов, М. Прохорова, Т. Ротерс, О. Рудницька, Г. Сафонова, С. Табінська, О. Тимошенко, О. Шабаліна, Б. Шиян, В. Язловецький та ін.). Науковці вважають, що перебудова педагогічного процесу у фізичному вихованні йде по шляху інтенсифікації та оптимізації, орієнтована на підвищення цілеспрямованості навчання, розвитку інтелектуального потенціалу, можливостей, інтересів, нахилів студентів і посилення мотивації заняттями фізичною культурою і спортом. Серед головних труднощів, що стримують цей процес, називають надто складний характер самої професійно-педагогічної діяльності вчителів фізичної культури, яка, на відміну від інших, більш статичних варіантів педагогічної праці, триває в умовах підвищеної складності: необхідності перманентного контролю за фізичним та психічним станом дітей в обставинах, що швидко змінюються, стимулювання високої рухової активності школярів на уроці у великих приміщеннях або на вулиці за різних погодних умов, що потребує додаткової емоційної й інтелектуальної концентрації тощо.

Водночас теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності з учнями загальноосвітніх навчальних закладів ще не достатньо досліджена в педагогічній теорії, а тому не знайшла належного відображення в практичній діяльності навчальних закладів.

Опрацювання наукової літератури з досліджуваної проблеми дало змогу уточнити зміст понять «підготовка майбутніх учителів до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах» та «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах».

Під підготовкою майбутніх учителів до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах розуміємо спеціально спрямований процес вибіркового використання засобів фізичної культури і спорту для формування у майбутніх фахівців системи професійних знань, оволодіння необхідним комплексом педагогічних умінь, орієнтованих на фізкультурно-спортивну роботу та спрямованих на відновлення психофізіологічної працездатності учнів, вдосконалення їх особистості у процесі самодіяльних ініціатив.

Готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах вважаємо динамічно розвивальною особистісною якістю людини, що відображає необхідний рівень знань в галузі фізкультурно-спортивної діяльності, достатній рівень сформованості умінь, стійку мотивацію до проведення цієї діяльності.

У другому розділі – **«Діагностика готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»** – проаналізовано стан підготовки майбутніх учителів

фізичної культури; уточнено критерії, показники й схарактеризовано рівні їх готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; висвітлено організацію та методику проведення констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

Аналіз навчальних планів підготовки майбутніх учителів фізичної культури, навчальних та робочих програм показав, що основні дисципліни («Теорія і методика фізичного виховання» «Легка атлетика з методикою навчання», «Гімнастика з методикою навчання», «Спортивні ігри з методикою навчання», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Лижний спорт з методикою навчання», «Плавання з методикою навчання» та ін.), мають певний потенціал для формування у студентів готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Проте аналіз стану викладання цих дисциплін доводить, що традиційна система підготовки майбутніх учителів фізичної культури орієнтована, як правило, на функціональне освоєння педагогічної професії, недостатньо спрямовуючи студентів на здійснення фізкультурно-спортивної діяльності з учнями загальноосвітніх навчальних закладів; їх зміст майже не містить відомостей щодо організації фізкультурно-спортивної роботи з учнями у позаурочний час або вони подані в обмеженому обсязі; не повною мірою враховуються горизонтальні і вертикальні зв'язки в системі викладання вищезазначених дисциплін; має місце дублювання матеріалу, що, в свою чергу, є нераціональною координацією дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів і навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання».

Результати пілотажного дослідження лягли в основу констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи, для проведення якої уточнено критерії та показники готовності майбутніх учителів до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Показниками *мотиваційно-ціннісного критерію* визначено – націленість на фізкультурно-спортивну діяльність, прагнення до її творчого здійснення; переконання в її значущості; потреба в самоосвіті та самовдосконаленні в галузі фізкультурно-спортивної діяльності; *інтелектуально-пізнавального* – ступінь оволодіння знаннями, необхідними для проведення фізкультурно-спортивної роботи в школі: теорії і методики організації занять з фізичного виховання як соціальної системи, методики розвитку рухових якостей, способів їх діагностики та коригування, основних норм дозування фізичного навантаження в ході занять фізичною культурою; *діяльнісно-практичного* – наявність умінь планування, організації, проведення спортивних занять з обраного виду спорту; вміння організувати фізкультурно-спортивну діяльність учнів як на навчальних, тренувальних заняттях так і в ході змагань; вміння володіти прийомами управління їх підготовкою; розвиток фізичних якостей, стан здоров'я.

Відповідно до розроблених критеріїв та показників схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах: високий, середній та низький.

Для визначення рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах використано такі діагностичні методики: за *мотиваційно-ціннісним критерієм*: діагностичний опитувальник Є. Климова (мотиви схильності студентів до

педагогічної професії), методика Е. Фанталової (з'ясування розбіжності між значущими і доступними ціннісними орієнтаціями студентів), методика Н. Стамбулової (вираженість вольових якостей), методика Д. Роттера (суб'єктивний локус контролю), методика Ю. Ханіна (внутрішньогрупові взаємини) тощо; за *інтелектуально-пізнавальним*: контрольні завдання для перевірки знань студентів з організації фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та визначення їх теоретичної та методичної готовності до цього процесу, методика Р. Амтхауера (вивчення конструктивних та гностичних здібностей); за *діяльнісно-практичним*: експертна оцінка та самооцінка визначення стану сформованості педагогічних умінь до організації та проведення фізкультурно-спортивної роботи, тест КОС – 1 (визначення комунікативних і організаторських умінь), тести, контрольні вправи, лікарсько-педагогічні обстеження для оцінки фізичної готовності студентської молоді та вивчення їх фізичного розвитку.

Проведена на констатувальному етапі роботи діагностика засвідчила переважання низького рівня готовності студентів до фізкультурно-спортивної діяльності, що пояснюємо не достатньо сформованими: технологічними та методичними знаннями, мотивацією і професійно-педагогічною спрямованістю на практичну участь у фізичному вихованні школярів, потребами в регулярних самостійних заняттях фізичними вправами з метою самовдосконалення, вміннями і навичками фізкультурно-спортивної роботи з учнями, вміннями використовувати знання в конкретних діях та в інших типах завдань.

Результати констатувального етапу дослідження дозволили дійти висновку про необхідність внесення змін у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою формування в них готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

У третьому розділі – *Оптимізація процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах* – розроблено модель і зреалізовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах; проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Розроблено модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, складниками якої є такі блоки: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний і оцінно-результативний.

У межах *методологічно-цільового* блоку моделі визначено мету (підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах), підходи (системний, особистісно-діяльнісний, культурологічний, контекстний), принципи (гуманізації, систематичності та послідовності, індивідуалізації, усвідомленої перспективи).

Змістово-процесуальний блок включає: етапи (базовий, практично-технологічний і корекційно-розвивальний), зміст (оновлення дисциплін, спецсеминар), традиційні та інноваційні форми (лекції, семінари, самостійну роботу, конференції, тренувальні заняття з видів спорту, фізичні вправи в режимі дня тощо), методи (створення проблемних ситуацій і ситуацій успіху, діалоговий метод,

дидактичні та рольові ігри, мозковий штурм, метод проектів, case-study тощо), технології (фітнес-програми (роуп-скіпінг, памп-аеробіка, аквафітнес), ІКТ (Інтернет-ресурси, полілогова комунікація, хмароорієнтоване середовище)), засоби навчання (легка атлетика, спортивні ігри, плавання, тренажери, сонце, повітря, вода, лижі, шейпінг, скейборд тощо).

Оцінно-результативний блок представлений критеріями (мотиваційно-ціннісним, інтелектуально-пізнавальним, діяльнісно-практичним), що мають відповідні показники і відображаються в рівнях готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Результатом апробації запропонованої моделі є готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (рис. 1).

Дієвість моделі забезпечувалася розробленими педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Перша педагогічна умова – *стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності на основі добору технологій і засобів навчання* – передбачала вплив на формування мотиваційно-ціннісного критерію їх готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та реалізовувалася на базовому етапі дослідження. Її реалізація передбачала проведення різних форм фізкультурно-спортивних заходів, рухливих ігор, суддівства спортивних змагань, особливо тих, які входять до чотириборства (біг 60 і 500 м; стрибки, метання), спортивного свята, виконання вправ для розвитку окремих груп м'язів (біг, ходьба, плавання; вправи з обтяженням; вправи на гнучкість тощо), використання активних методів: діалогу, рольової та ділової гри тощо, технологій (фітнес-програми, Інтернет-ресурси) та засобів (легка атлетика, спортивні ігри, плавання, вітрильний спорт, тренажери тощо) навчання.

Друга педагогічна умова – *оволодіння студентами теоретичними знаннями про сутність, зміст фізкультурно-спортивної діяльності та методики її проведення в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу за допомогою інтерактивних форм і методів навчання* – передбачала вплив на формування інтелектуально-пізнавального критерію і реалізовувалася на практично-технологічному етапі дослідження. Реалізація цієї умови забезпечувалася вдосконаленням навчально-виховного процесу за рахунок оновлення змісту дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», узгодження «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів «Гімнастика з методикою викладання», «Легка атлетика з методикою викладання», «Плавання з методикою викладання» та ін., проведення спецсемінару «Організація і методика проведення фізкультурно-спортивної діяльності в школі», підготовку і проведення різних форм фізкультурно-спортивної роботи на практичних заняттях з дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів (заняття проводилися за принципом навчальної практики з подальшим аналізом), застосуванням інноваційних форм та активних методів: лекцій з елементами проблемного обговорення, лекцій-бесід, бінарних лекцій тощо, вправ, тренінгів, круглих столів, семінарів; технологій (ІКТ, хмароорієнтоване середовище).

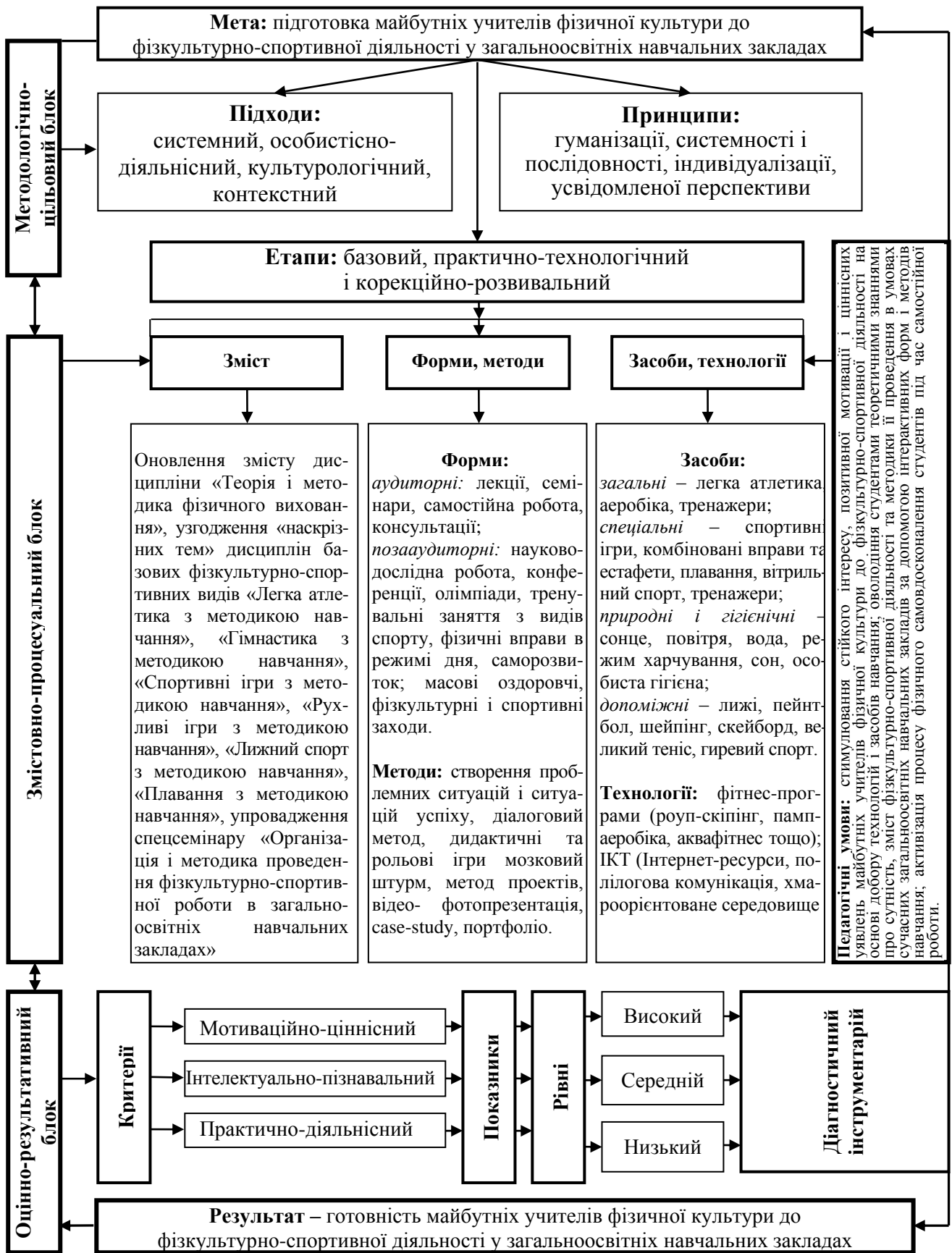

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах

Третя педагогічна умова – *активізація процесу фізичного самовдосконалення студентів під час самостійної роботи* – передбачала вплив на формування діяльнісно-практичного критерію готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та реалізовувалася на корекційно-розвивальному етапі дослідження. Реалізація цієї умови здійснювалася з використанням тестів, бесід, дискусій, рефлексії, педагогічних ситуацій і практичної діяльності в цілому, виконанні індивідуальних завдань, в ході яких виконувалися різні практичні дії з підготовки та проведення свят, днів здоров'я, рухливих змін, спортивних годин, спортивно-розважальних заходів в режимі позааудиторної роботи. Одним з ефективних інструментів самостійної роботи вважаємо ведення «Щоденника саморозвитку» та впровадження електронного портфолію.

Під час проведення контрольного зрізу проаналізовано кількісні значення показників готовності майбутніх учителів фізичної культури контрольної й експериментальної груп до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, що дало змогу встановити відповідну динаміку їх рівнів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах до і після завершення експерименту (у %)

Рівні	Констату- вальний експеримент	Формуваль- ний експеримент	Динаміка	Констату- вальний експеримент	Формуваль- ний експеримент	Динаміка
	Контрольна група			Експериментальна група		
Високий	2 (1,1%)	8 (4,4%)	+3,3	5 (2,6%)	36 (19,1%)	+16,5
Середній	76 (42,2%)	101 (56,1%)	+13,9	85 (45,0%)	131 (69,3%)	+24,3
Низький	102 (56,7%)	71 (39,5%)	-17,2	99 (52,4%)	22 (11,6%)	-40,8

Результати експериментальної роботи засвідчили позитивні зміни у рівнях готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах експериментальної групи: високий рівень збільшився на 16,5 %, середній – на 24,3 %, низький зменшився на 40,8 %. У контрольній групі: високий рівень збільшився на 3,3 %, середній – на 13,9 %, низький зменшився на 17,2 %.

Для визначення статистичної достовірності та встановлення різниці між середніми значеннями рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах в контрольній і експериментальній групах обчислювали t-критерій Стьюдента. Для перевірки вірогідності одержаних результатів використовувався критерій Пірсона χ^2 (хі-квадрат).

Встановлено, що у результаті дослідно-експериментальної роботи у студентів експериментальної групи виявилися більш високі показники рівнів готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, а відмінності в означених рівнях не випадкові, і є наслідком реалізації відповідних

педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

У дисертації викладено результати теоретичного узагальнення і розв'язання завдання підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, що дозволило розробити модель забезпечення цього процесу, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови в системі професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах. Результати наукового пошуку послугували підставою для низки аргументованих висновків:

1. Проведений аналіз наукових здобутків із проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах у психолого-педагогічній літературі та освітньо-виховній практиці показав, що значну частину праць присвячено окремим питанням і напрямам організації цього процесу, зокрема: закладено методологічне підґрунтя та розкрито загальнотеоретичні питання підготовки майбутніх учителів фізичної культури, досліджено індивідуалізацію і диференціацію в галузі фізичного виховання школярів, здійснено діагностику в галузі фізичної культури і спорту, розкрито процес формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Особливу увагу приділено особливостям фізкультурно-спортивної роботи майбутніх учителів фізичної культури. Проте, незважаючи на стійкий інтерес до проблеми фізкультурно-спортивної роботи вчителя фізичної культури, проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності з учнями загальноосвітніх навчальних закладів недостатньо розроблена в теорії і практиці сучасної професійної освіти.

Аналіз термінологічного апарату дослідження, а саме: «фізичне виховання», «фізична культура», «спорт», «спортивна діяльність», «фізкультурна діяльність», «фізкультурно-спортивна діяльність», «підготовка майбутніх учителів» дозволив уточнити сутність ключових понять: «підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах», «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах».

Підготовку майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах визначено як спеціально спрямований процес вибіркового використання засобів фізичної культури і спорту для формування у майбутніх фахівців системи професійних знань, оволодіння необхідним комплексом педагогічних умінь, орієнтованих на фізкультурно-спортивну роботу та спрямованих на відновлення психофізіологічної працездатності учнів, вдосконалення їх особистості в процесі самодіяльних ініціатив.

Поняттям «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах» позначено динамічно розвивальну особистісну якість людини, що відображає необхідний рівень знань в галузі фізкультурно-спортивної діяльності, достатній рівень сформованості умінь, стійку мотивацію до проведення цієї діяльності.

2. Уточнено критерії готовності майбутніх учителів фізичної культури до

фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та їх показники: мотиваційно-ціннісний (націленість на фізкультурно-спортивну діяльність, прагнення до її творчого здійснення; переконання в її значущості; потреба в самоосвіті та самовдосконаленні в галузі фізкультурно-спортивної діяльності); інтелектуально-пізнавальний (ступінь оволодіння знаннями необхідними для проведення фізкультурно-спортивної роботи в школі: теорії і методики організації занять з фізичного виховання як соціальної системи, методики розвитку рухових якостей, способів їх діагностики та коригування, основних норм дозування фізичного навантаження в ході занять фізичною культурою); діяльнісно-практичний (наявність умінь планування, організації, проведення спортивних занять з обраного виду спорту, вміння організувати фізкультурно-спортивну діяльність учнів як на навчальних, тренувальних заняттях так і в ході змагань, вміння володіти прийомами управління їх підготовкою, розвиток фізичних якостей, стан здоров'я). На основі визначених критеріїв та показників схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах: високий, середній та низький.

3. Здійснено діагностику готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, яка засвідчила їх недостатню увагу до цієї діяльності, незнання своїх функцій в галузі фізичного виховання школярів, слабку методичну та практичну готовність до організації та проведення фізкультурно-спортивної роботи з учнями, що пояснюється обмеженим обсягом у змісті підготовки відомостей щодо організації фізкультурно-спортивної роботи з учнями у позаурочний час; не повною мірою врахуванням горизонтальних і вертикальних зв'язків в системі викладання фахових дисциплін; дублюванням матеріалу, що, в свою чергу, є нераціональною координацією дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів і навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання».

Для розроблення моделі та обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах проведено констатувальний експеримент, результати якого засвідчили переважання низького рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

4. Розроблено та апробовано модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, яка охоплює такі блоки та їх складники: методологічно-цільовий блок (мета, підходи, принципи), змістово-процесуальний блок (етапи, зміст, форми, методи, технології, засоби), оцінно-результативний блок (критерії, рівні, відповідний результат), що відображають специфіку підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах і забезпечують їх готовність до здійснення цього процесу у професійній діяльності. Основні складники моделі взаємодіють через механізми зворотного зв'язку.

Визначено й зреалізовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх

навчальних закладах: стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності на основі добору технологій і засобів навчання, оволодіння студентами теоретичними знаннями про сутність, зміст фізкультурно-спортивної діяльності та методики її проведення в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу за допомогою інтерактивних форм і методів навчання, активізація процесу фізичного самовдосконалення студентів під час самостійної роботи.

Реалізація першої педагогічної умови здійснювалася через: використання на аудиторних заняттях різних типів завдань, спрямованих на відпрацювання окремих технологічних фізкультурно-спортивних дій; інноваційних технологій (фітнес-технологій, ІКТ); проведення під час позааудиторної роботи різних форм фізкультурно-спортивних заходів, рухливих ігор, суддівства спортивних змагань, особливо тих, які входять до чотириборства, спортивного свята, виконання вправ для розвитку окремих груп м'язів, використання активних методів: діалогу, рольової та ділової гри тощо.

Друга педагогічна умова реалізовувалася на основі: вдосконалення навчально-виховного процесу за рахунок оновлення змісту дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», узгодження «наскрізних тем» дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів; проведення спецсеминару «Організація і методика проведення фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах»; підготовку і проведення різних форм фізкультурно-спортивної роботи на практичних заняттях з дисциплін базових фізкультурно-спортивних видів в академічних групах (заняття проводилися за принципом навчальної практики з подальшим аналізом); застосування інноваційних форм та активних методів навчання: лекцій з елементами проблемного обговорення, лекцій-бесід, бінарних лекцій тощо, індивідуальної роботи, вправ, тренінгів, круглих столів, семінарів; технологій (ІКТ, хмароорієнтоване середовище).

Для реалізації третьої педагогічної умови використано: активні методи – тести, бесіди, дискусії, рефлексію педагогічних ситуацій і практичної діяльності в цілому; організаційні форми – виконання індивідуальних завдань, в ході яких виконувалися різні практичні дії з підготовки та проведення свят, днів здоров'я, рухливих змін, спортивних годин, спортивно-розважальних заходів в режимі позааудиторної роботи, ведення «Щоденника саморозвитку» та впровадження електронного портфоліо.

Ефективність педагогічних умов доведено результатами формувального експерименту: збільшилася кількість студентів із високим рівнем готовності до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах в експериментальній групі, тоді як у контрольній групі аналогічний показник значно не збільшився. Результати дослідження свідчать про динамічні позитивні зміни показників готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах експериментальних груп під впливом запропонованих нововведень.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в таких напрямках: компетентність викладача вищої школи у галузі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх

навчальних закладах; освітнє середовище як умова підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Карасевич С. А. Змістова характеристика понять «фізичне виховання» та «фізична культура». *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: зб. наук. праць. Умань. 2015. Вип. 52. С. 297–306.

2. Карасевич С. А. Структура готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітній школі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань. 2016. Вип. 2. С. 139–148..

3. Карасевич С. А. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітній школі. *Молодь і ринок*. 2016. № 11–12. С. 120–126.

4. Карасевич С. А. Активізація процесу фізичного самовдосконалення студентів засобами самостійної роботи. *Молодь і ринок*. 2017. № 2. С. 169–173.

5. Карасевич С. А. Упровадження інтерактивних форм і методів навчання у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: зб. наук. праць. Умань. 2017. Вип. 56. С. 81–93.

6. Карасевич С. А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітній школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: зб. наук. праць. Суми. 2017. № 1. С. 58–71.

7. Карасевич С. А. Особливості фізкультурно-спортивної діяльності в аспекті підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*. 2017. Т. XVI, Nr. 3. S. 109–124.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Карасевич С. А. Фізична культура: цивілізаційний вимір. *Актуальні соціально-філософські проблеми сучасності: VIII всеукр. студ. конф.: матеріали* (Умань, 29 жовт. 2015 р.). Умань: ПП Жовтий О. О., 2016. С. 90–101.

9. Карасевич С. А. Здоров'я – основа фізичного виховання. *Професійна педагогічна позиція – ефективна умова формування мотивації культури здорового способу життя в освітньому просторі*: III всеукр. наук. практ. інтернет-конф.: матеріали (Умань, 3 груд. 2015 р.). Умань: ПП Жовтий О. О., 2016. С. 28–33.

10. Карасевич С. А. Розвиток теорії фізичного виховання. *Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму*: I міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. праць за матеріалами (Переяслав-Хмельницький, 29 лют. 2016 р.). Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я. М., 2016. С. 77–83.

11. Карасевич С. А. Значення фізичної культури у сучасному житті і її допомога у покращенні здоров'я людей. *Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму*: II міжнар. наук.-практ.

інтернет-конф.: зб. наук. праць за матеріалами (Переяслав-Хмельницький, 16 черв. 2016 р.). Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я. М., 2016. Ч. 1. С. 24–29.

12. Карасевич С. А. Ієрархія понять «фізична культура» та «фізкультурно-спортивна діяльність» майбутнього вчителя. *Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму*: III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. праць за матеріалами (Переяслав-Хмельницький, 16 груд. 2016 р.). Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я. М., 2016. С. 30–37.

13. Карасевич С. А. Порівняльна характеристика професійної діяльності учителя фізичної культури, організатора фізкультурно-спортивної діяльності та тренера з виду спорту. *Сучасні наукові інновації*: міжнар. наук.-практ. конф.: матеріали (Київ, 15–16 лют. 2017 р.). Київ: МЦНД, 2017. Ч. 1. С. 54–57.

14. Карасевич С. А. Мотиваційна складова готовності майбутнього вчителя фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності в ЗОШ. *Педагогіка: традиції та інновації*: IV міжн. наук.-практ. конф.: матеріали (Запоріжжя, 17–18 лют. 2017 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 123–126.

15. Карасевич С. А. Використання засобів фізкультурно-спортивної діяльності студентів у процесі їх фахової підготовки. *Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика*: міжнар. наук.-практ. конф.: матеріали (Київ, 24–25 лют. 2017 р.). Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2017. С. 10–14.

16. Карасевич С. А. Сутність поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності в ЗОШ». *Ключові аспекти розвитку сучасної науки*: міжнар. наук.-практ. конф.: матеріали (Ужгород, 27 лют. 2017 р.). Одеса: Друкарня «Друкарник», 2017. Т. 2. С. 26–30.

17. Карасевич С. А. Інноваційні технології і фізична культура. *Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика*: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., (11 травня 2017 р.). Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. С. 128–138.

18. Карасевич С. А. Медико-біологічні та соціальні проблеми здоров'я людини та здоровий спосіб життя. *Профілактика проявів адаптивної та девіантної поведінки, шкідливих звичок та зловживання психоактивними речовинами*: міжнар. наук.-практ. конф.: матеріали (Умань, 6–7 вер. 2016 р.). Умань: ПП Жовтий О. О., 2016. С. 105–110.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

19. Легенди українського спорту: навч. посіб.: в 2 т. / уклад.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. Т. 1. 448 с.

20. Легенди українського спорту: навч. посіб.: в 2 т. / уклад.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань: ВПЦ «Візаві», 2017. Т. 2. 452 с.

АНОТАЦІЇ

Карасевич С. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Умань, 2017.

У дисертації вперше розроблено модель та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Уточнено критерії готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах (мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-практичний). На основі визначених критеріїв та показників охарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності загальноосвітніх навчальних закладах: високий, середній, низький.

Розкрито сутність ключових понять дослідження: «підготовка майбутніх учителів до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах» (спеціально спрямований процес вибіркового використання засобів фізичної культури і спорту для формування у майбутніх фахівців системи професійних знань; оволодіння необхідним комплексом педагогічних умінь і навичок, орієнтованих на фізкультурно-спортивну роботу та спрямованих на відновлення психофізіологічної працездатності учнів, вдосконалення їх особистості в процесі самодіяльних ініціатив) та «готовність майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах» (динамічно розвивальна особистісна якість людини, що відображає необхідний рівень знань в галузі фізкультурно-спортивної діяльності, достатній рівень сформованості умінь і навичок, стійку мотивацію до проведення цієї діяльності).

Удосконалено форми, методи, засоби навчально-виховного процесу щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Подальшого розвитку набули інтеграційні процеси підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах та наповнення їх відповідним змістом, використання доцільних форм та методів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів методики діагностування рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах, розробці авторських навчальних програм, спрямованих на підготовку майбутніх учителів фізичної культури та реалізацію навчально-методичного забезпечення: оновлення змісту фахових, проведення спецсемінару «Організація і методика проведення фізкультурно-спортивної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах», активізації самостійної роботи майбутніх учителів для отримання знань, умінь і навичок фізкультурно-спортивної роботи.

Проаналізовано стан готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах. Проведено констатувальний експеримент, результати якого засвідчили низький рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації фізкультурно-спортивної роботи, який передбачалося підвищити за рахунок виявлення та впровадження необхідних педагогічних умов.

За результатами реалізації педагогічних умов у процесі формувального експерименту в експериментальних групах виявився високий рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах за мотиваційно-ціннісним, інтелектуально-пізнавальним, діяльнісно-практичним критеріями та середній – у контрольній групі. Результати дослідження свідчать про динамічні позитивні зміни показників готовності майбутніх учителів фізичної культури експериментальних груп до фізкультурно-спортивної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах під впливом запропонованих експериментальних нововведень.

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів, майбутні учителі фізичної культури, фізкультурно-спортивна діяльність, загальноосвітній навчальний заклад, готовність до фізкультурно-спортивної діяльності.

Karasevych S. A. The training of future teachers' of physical education for physical and sports activities at secondary schools. – Qualification scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences (doctor of philosophy) in specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of professional education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. Uman, 2017.

Pedagogical conditions of training of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools have been proved for the first time in this thesis.

Criteria for readiness of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools have been specified (a motivation-valuable criterion, an intellectual-educational criterion, an activity-practice criterion. It characterizes the levels of readiness of a future teacher of physical education for physical and sports activities at secondary schools on the base of aforementioned criteria and characteristics: low, middle, high.

It reveals the basic nature of key notions of the research. The first one is 'training of a future teacher for physical and sports activities at secondary schools' (to aim the process at the effective use of physical education and sports resources for the development of professional knowledge system for future specialists; to gain the required set of pedagogical skills and abilities oriented to physical and sports work as well as referred to the renewal of the psychophysiological ability to work and the entertainment for students; the improvement of their personalities in the process of amateur initiatives). The second one is 'the readiness of a future teacher of physical education for physical and sports activities at secondary schools' (it means the dynamic developed identity quality of the man that reflects the necessary level of knowledge in the sphere of physical and sports training, the sufficient level of the development of skills and abilities, a strong motivation to hold this activity).

Forms, methods, as well as resources of educational process so as to prepare future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools have been improved. Integration processes for the training of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools and forming the proper content for their study, as well as using reasonable forms and methods have acquired the

further development.

The practical value of the succeeded results is the development and the implementation into the education the methodology of diagnosing the levels of readiness of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools; the development of author's educational programs oriented on training future teachers of physical education as well as the realization of the educational-methodological support: the content renewal of key disciplines; organizing the special seminar 'Organization and the methodology of doing physical and sports exercises at secondary schools'; intensification of self-study of future teachers so as to gain knowledge, skills and abilities for physical and sports activities.

The materials of the research could be used in higher education in the process of training a future teacher of physical education for physical and sports activities at secondary schools. It analyses the state of readiness of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools. The pedagogical experiment has been established. The results of the experiment have been proved that future teachers of physical education have the low level of readiness to organize physical and sports exercises. It proposes the ways to enhance the aforementioned readiness throughout establishing and implementing the necessary pedagogical conditions.

It has been found that future teachers of physical education in the experimental group have the high level of readiness for physical and sports activities at secondary schools. These results have been established during the forming experiment using motivational-valuable, intellectual-cognitive, as well as action-practical criteria. Furthermore, future teachers of physical education in the control group have the middle level of aforementioned readiness. The results of the research prove the dynamic positive changes in indices of readiness of future teachers of physical education for physical and sports activities at secondary schools. It concerns the results in the experimental groups under the influence of proposed experimental innovations.

Key words: training of future teachers, future teachers of physical education, physical and sports activities, secondary school, readiness for physical and sports activities.

Підписано до друку 20.10.2017 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 1,16
Тираж 100 прим. Замовлення № 2549

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 4-67-77, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com

